

Bubblorna som förändrade en hel sal

Berättelse

I februari 2006 reste Hans Rosling till Monterey i Kalifornien, USA. Där samlades några av världens mest framgångsrika människor på en konferens som heter TED. I publiken satt forskare, företagsledare och uppfinnare. Hans var 57 år gammal, läkare och professor i internationell hälsa vid Karolinska Institutet i Sverige. Det här var hans stora chans att nå ut till en helt ny publik, och han hade bara några minuter på sig.

I stället för att börja med diagram och förklaringar valde han att utmana publiken direkt. Han berättade att han hade testat sina egna studenter med enkla frågor om världen – till exempel vilket av två länder som hade högst barnadödlighet. Studenterna, som var bland Sveriges skickligaste, hade svarat förvånansvärt dåligt. Faktiskt sämre än om en schimpans hade fått välja svaren på måfå, eftersom apan åtminstone skulle gissa rätt ungefär hälften av gångerna. Hela salen brast ut i skratt, men poängen var allvarlig: även välutbildade människor bär på en gammal och felaktig bild av världen.

Sedan tände han skärmen bakom sig. Där rörde sig hundratals färgglada bubblor, en för varje land, där storleken visade befolkningens storlek. När han startade animationen flyttade sig bubblorna sakta uppåt och åt höger genom årtiondena. Det betydde att människor i land efter land levde längre och fick högre inkomst. Den torra statistiken hade plötsligt blivit levande och lätt att förstå.

Det som verkligen fängslade publiken var hur Hans berättade. Med en lång pinne pekade han på bubblorna och kommenterade utvecklingen snabbt och entusiastiskt, nästan som en sportkommentator under en fotbollsmatch. "Här kommer Kina!" kunde han ropa när en bubbla rusade framåt. Det var omöjligt att sitta likgiltig.

När föredraget var slut hade Hans Rosling bevisat något som skulle följa honom resten av livet: fakta behöver inte vara tråkiga, och världen är ofta bättre än vi tror. Filmen från den dagen spreds över hela jorden och gjorde den svenske läkaren till en av de mest sedda föreläsarna någonsin.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en konferens	ett stort möte där man håller föredrag
en företagsledare	en chef för ett företag
en uppfinnare	någon som hittar på nya saker
internationell hälsa	hälsa och sjukdomar i hela världen
att utmana	Hon ville utmana den bästa spelaren i en match.
barnadödlighet	hur många barn som dör tidigt
förvånansvärt	mer än man väntar sig

ORD	FÖRKLARING
på måfå	Han valde en bok på måfå från hyllan.
brast ut i skratt	började skratta plötsligt
en animation	rörliga bilder
ett årtionde	en period på tio år
en inkomst	de pengar man tjänar
entusiastiskt	med stor glädje och energi
likgiltig	inte intresserad; oberörd

Läsförståelsefrågor

1. Var och när äger scenen rum?
 1. I Sverige år 2016
 2. I Kalifornien, USA, i februari 2006
 3. I Moçambique på 1980-talet
2. Hur gammal var Hans Rosling vid det här tillfället?
 1. 27 år
 2. 57 år
 3. 70 år
3. Hur valde Hans att börja sitt föredrag?
 1. Med en lång förklaring av sin forskning
 2. Genom att utmana publiken med ett test om världen
 3. Med att tacka arrangörerna
4. Vad visade de färgglada bubblorna?
 1. Olika sorters mat
 2. Länder som med tiden fick längre liv och högre inkomst
 3. Vädret i världen
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Hans studenter svarade sämre än en schimpans skulle ha gissat.
 2. Bubblorna stod stilla under hela föredraget.
 3. Föredraget sändes direkt i svensk tv.
6. Varför jämför texten Hans med en sportkommentator? Förklara med egna ord.
7. Hans sa att även välutbildade människor har “en gammal och felaktig bild av världen”. Vad tror du att han menade med det?
8. Varför var det smart av Hans att börja med ett skämt och ett test i stället för med diagram? Svara utifrån texten.

Facit

1. b) I Kalifornien, USA, i februari 2006.
2. b) 57 år.
3. b) Genom att utmana publiken med ett test om världen.
4. b) Länder som med tiden fick längre liv och högre inkomst.
5. 1. **Ja** – det står att studenterna svarade sämre än en gissande schimpans. b) **Nej** – bubblorna rörde sig uppåt och åt höger. c) **Det står inte i texten** – var och hur den sändes nämns inte, bara att filmen spreds över världen.
6. Exempel på svar: *Han pekade på bubblorna och berättade snabbt och entusiastiskt om vad som hände, precis som en kommentator beskriver en match medan den pågår.*
7. Exempel på svar: *Att vår bild av världen ofta bygger på hur det var förr, inte på hur det är i dag, och därför svarar vi fel även om vi är kunniga. (Godkänn motiverade tolkningar.)*
8. Exempel på svar: *Han fångade publikens uppmärksamhet och fick alla att inse att de själva kunde ha fel, så att de blev nyfikna i stället för uttråkade.*

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Scenen är Roslings genombrott: TED-föredraget i februari 2006, "The best stats you've ever seen". Den kompletterar biografien genom att skildra ögonblicket då han blev en internationell folkbildare.

Grammatik: preteritum (reste, berättade, tände, pekade) och tidsuttryck. Fråga 7–8 tränar inferens. Tips: visa gärna en stillbild av ett bubbeldiagram och låt deltagarna tolka det.

Diskussionsfrågor

- Hans menade att vi ofta tror att världen är sämre än den är. Var får vi vår bild av världen ifrån?
- Vad gör en föreläsare bra? Tänk på lärare eller talare du själv har lyssnat på.
- Är det viktigt att kunna fakta om hela världen, eller räcker det att känna till sitt eget land? Motivera.
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en person som har lärt dig något på ett spännande sätt. Vad gjorde personen?

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Hans Rosling
- Karolinska Institutet: minnesord om Hans Rosling (ki.se)
- Gapminder Foundation (gapminder.org) och boken Factfulness (2018)
- The Lancet: obituary, Hans Rosling (2017)

Faktagranskad i juni 2026. Född 27 juli 1948 i Uppsala, död 7 februari 2017 i bukspottkörtelcancer. Distriktsläkare i Nacala, Moçambique 1979–1981; forskade om sjukdomen konzo, doktorsavhandling 1986. Biträdande professor vid Karolinska Institutet 1997, ordinarie professor från 1999. Medgrundare av Läkare Utan Gränser i Sverige 1993. Gapminder 2005; programmet Trendalyzer köptes av Google 2007. Factfulness gavs ut postumt 2018.

